

 atferdssenteret Statped

Funksjonsbasert vurdering

Grunnlag for individuelle støttetiltak

PALS-konferansen 16. – 17. september 2010
Morten Hendis, Torshov kompetansesenter

 atferdssenteret Statped

Mål for denne timen:

- Forstå hvordan funksjonsbasert atferdsvurdering inngår i det helhetlige arbeidet på skolen
- Forstå PALS teamets oppgaver og rolle i dette arbeidet
- Forstå de viktigste elementene i funksjonsbasert atferdsvurdering
- Forstå hvordan teamet igangsetter og utvikler en begynnende atferdsstøtteplan

 atferdssenteret Statped

Atferd (også problematferd!) er:

- Lært
- Funksjonell
- Påvirket av miljø og kontekst
- Predikerbar
- Foranderlig

Elever som viser uhensiktsmessig atferd:

- Erfarer ofte at den er hensiktsmessig
- Erfarer ofte at det er en god strategi for å oppnå noe
- Erfarer ofte at det er en god strategi for å unngå noe

Problematferd er:

- Observerbar
- Målbar
- Beskrevet i frekvens
- Beskrevet i intensitet
- Sett i sin sammenheng (kontekstfokusert)
- Beskrevet så konkret at en annen person kan gjenkjenne atferden

14.09.2010 Side 5

SUKSESSKRITERIER FOR INDIVIDUELL ATFERDSSTØTTE I SKOLEN

- Kunnskap om hvordan atferd vurderes funksjonelt må være forankret i hele personalet (en oppgave for PALS-teamet)
- Gode rutiner i teamene for hvordan uhensiktsmessig atferd skal møtes med ny/forsterket opplæring umiddelbart, og hvordan tiltak skal vurderes og følges opp (Alt fra uro i grupper og klasser til elever som ikke følger forventningene i perioder)
- En effektiv organisering av individuell atferdsstøtte

SUKSESSKRITERIER FOR INDIVIDUELL ATFERDSSTØTTE I SKOLEN (Forts)

- Kort tid mellom enten SWIS data eller henvendelse til PALS teamet om bistand og **tiltak!** Kartlegging kan foregå parallelt.
- Husk at funksjonell atferdsvurdering og individuell atferdsstøtte ikke er en bunke skjemaer
- Husk at funksjonell atferdsvurdering ikke er en metode

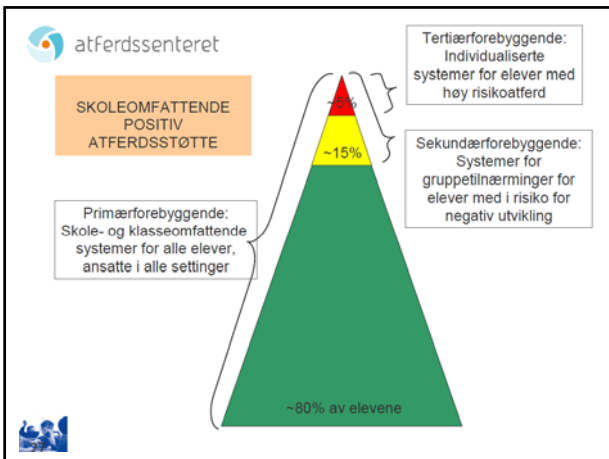

Hvor skal vi starte?

- SWIS-data eller en henvendelse til PALS teamet, er vanligvis utgangspunktet for om elever trenger ekstra støtte, men..
- Arbeidet med funksjonell vurdering av atferd må starte før dette

Hovedprinsipper

- Ha kunnskap om grunnleggende informasjon FØR det lages og iverksettes en plan:
 - Hva – Hvor – Når – Hvorfor
- Utforme en plan som er tilpasset elevens individuelle behov og kontekst
 - Effektiv og tilpasset støtte
- Differensiere allmenne, utfyllende/supplerende og mer komplekse/intensive støttetiltak
 - Du kan gjøre dette
 - ...,men du skal også vite når du skal be om mer hjelp
- Implementere individuelle atferdsstøttetiltak innenfor det skoleomfattende systemet

atferdssenteret Statped

Kontekst for positiv atferdsstøtte

- Atferdsstøtte er å skape miljømessig og kontekstuell endring, ikke endring av enkeltpersoner
- Positiv atferdsstøtte har som mål å skape atferdsmessig endring hos de som er involvert i planen
 - En atferdsstøtteplan beskriver hva vi vil gjøre annerledes for å skape positiv endring

atferdssenteret Statped

Hvordan ser situasjonen ut nå?

- Er vi fornøyd med den?
- Hvordan vil vi at den skal se ut?
- Hva trenger vi å gjøre for at den skal bli slik vi ønsker den?
- Hvordan vet vi når vi har lykket med å endre den positivt?
- Hvordan kan vi opprettholde en god utvikling?

Arbeid med SWIS data i skolens PALS/SWIS-team
Se Kap 16 i PALS permen

Topp 10 spørsmål om situasjonen på skolen	Spørsmål til datamaterialet	Ja Er det et problem?	Nei (Gå videre)	Hvis "JA"; Ha fokus på:	Konkret problemstilling	Prioritet (N)
1. Har for mange av elevene vært fått hendelsesrapporter?	Har mer enn 40% av skolens elever fått mer enn 1 hendelsesrapport?			Skoleomfattende system		
2. Er det for mange hendelser totalt sett i forhold til skoletid vårt?	Er det mer enn 2,5 hendelsesrapport pr. elev?			Skoleomfattende system		
3. Er for mange av hendelsene fra klasserommet?	Kommer flere enn 60% av hendelsesrapportene fra klasse/undervisningsrom?			Klasseromsystem		
4. Er det enkelte klasser eller tinn som har for mange	Kommer mer enn 50% av hendelsesrapportene fra mindre enn 10% av klassene?			Klasseromsystem, - utvalgt		

Topp 10 spørsmål om situasjonen på skolen	Spørsmål til datamaterialet	Ja Er det et problem?	Nei (Gå videre)	Hvis "JA"; Ha fokus på:	Konkret problemstilling (Bruk datamaterialet ytterligere for å undersøke hva problemet består av)	Prioritet (N)
5. Er det noen områder utenfor klasserommene hvor elevene får for mange hendelsesrapporter?	Kommer mer enn 35% av hendelsesrapportene fra "utenfor" klasseromssettinger?			Ansvar utenfor klasserom		
6. Er det for mange elever som får hendelsesrapporter på områder utenfor klasserommet?	Er mer enn 15% av elevene rapportert utenfor klasserommet som arena?			Ansvar utenfor klasserom		
7. Er det for mange elever som får for mange hendelsesrapporter?	Har mer enn 10-15 elever fått mer enn 5 hendelsesrapporter?			Solideriske tiltak på individ eller gruppenivå		
8. Er det noen elever som har for mange hendelsesrapporter?	Har mindre enn 10 elever mer enn 10 hendelsesrapporter?			Individuelle/indikerte støtteiltak/afterdatteteam		
9. Er det noen elever som ikke har tilstrekkelig utbytte av selekterte tiltak?	Er det slik at mindre enn 10 elever fortsetter å ha en høy andel av HR etter å ha fått målrettede gruppebaserte støtteiltak?			Individuelle/indikerte støtteiltak/afterdatteteam		
10. Er det noen elever som trenger støtte umiddelbart?	Er det slik at et lite antall elever vanskeliggjør det meste i skolen for seg selv og andre?			Individuelle/indikerte støtteiltak/afterdatteteam		

1. Plukk ut 1-2 av områdene som er besvart med "ja":
-Hvordan vil vi at situasjonen skal se ut og hva trenger vi å gjøre?

Prioritert problemstilling	Hva er ønsket situasjon?	Aktuelle tiltak 1)	Når?	Hvem?	Tidspkt. for evaluering
1					
2					
3					
4					
5					

Under arbeidet med å konkretisere problemstilling, beskrive ønsket situasjon og vurdere aktuelle tiltak, vil følgende spørsmål være til hjelp:

Spørsmål	Vår vurdering	Kommentarer
Hva er den negative atferden hos eleven/levgrupp (Beskriv den konkrete atferden og situasjonen)		
Hva oppnår eller unngår eleven/levgrupp med den negative atferden? (Der og da)		
Hva er ønsket atferd fra eleven/levgrupp? (Vær realistisk i forhold til elevens forutsetninger)		
Hva kan lærere gjøre for at eleven skal velge den ønskede atferden? (‘Kan ikke’ må læres, ‘vil ikke’ må motiveres)		
Hva kan lærere gjøre for å forstå hvorfor eleven velger den ønskede atferden?		
Hva kan lærere gjøre hvis eleven viser den uønskede atferden?		

Å definere problematferd

- Beskriv atferden/ hva eleven konkret gjør
- Identifiser hvor den skjer, hvordan den skjer, når på dagen den vanligvis skjer og hvilke situasjoner/ hendelser som sannsynligvis gjør at den oppstår (viktig å få tak i når den ikke inntre)
- Definer problemet - forskjellen mellom forventet atferd og den negative atferden som viser seg
- Definer ved bruk av konkrete eksempler og ikke-eksempler

14.09.2010 Side 17

3. Handlingsplanen for teamet:

- Justeres i t.f.t. nye prioriteringer

Hva er mulige neste skritt for teamet?

Er det et selektert eller et indikert tiltak?

Selektert:

1. Iverksett tiltak så raskt som mulig.
2. Involver foresatte
3. Vurder om ytterligere informasjon er nødvendig, for eksempel FACTS A og B

Indikert tiltak:

1. Iverksett de tiltakene dere allerede har planlagt så raskt som mulig
2. Lag en begynnerende atferdsstøtteplan (enket)
3. Innkall foresatte og aktuelle andre til et møte der videre planer legges
4. Suppler med ytterligere kartlegging, FACTS/FAV/observasjon m.m.

Aktuelle tiltak i selektert område på vår skole:

- Starte uka i grupperommet sammen med gruppe B
- Fast samtale med kontaktlærer hver morgen
- Fast oppsummering av uka med foresatte og elev 20. min. hver fredag
- Øver ekstra med sosiallærer mandag, onsdag og fredag
- Tipsing av undervisningen etter avtale med faglærere og foresatte (Innhold, organisering, omfang, metode, materiell??)
- Sjekk inn/Sjekk ut

Relevante tiltak i indikert område på vår skole:

- Mulighetsstud i "grens" gruppe
- Mulighetsstud oppfølging av assistent
- SNAP gruppe
- SBU + SNAP?
- Sosial ferdighetstrening i liten gruppe fast gjennom uka

 atferdssenteret Statped

Funksjonell atferdsvurdering

Definisjon:

- Funksjonell atferdsvurdering er en prosess for å identifisere hendelser som med stor sannsynlighet predikerer og opprettholder problematferd.

 atferdssenteret Statped

Målet med atferdsvurdering og –støtteplanlegging:

- Definere egenskaper, kjennetegn og sider ved omgivelsene som er kritiske for at den enkelte skal få optimale utviklingsmuligheter og lykkes best mulig
 - Atferdsstøtteplaner inneholder konkrete beskrivelser av hva vi vil gjøre for å finne frem til og etablere disse
- Skape konsistens og forenkle ulike tilnærminger
- Bidra med profesjonell ansvarliggjøring

 atferdssenteret Statped

Funksjonell atferdsvurdering er en hjelp til å;

- Forstå atferdens funksjon
- Finne passende tiltak
- Prøve ut tiltak over tid
- Evaluere

atferdssenteret

**Bruk FAV til å utforme effektiv støtte:
Utforming av effektive støttende omgivelser**

- Problematferd er irrelevant i miljøer der
 - Negative og aversive opplevelser/situasjoner ikke finnes
 - Positive opplevelser/situasjoner er mer tilgjengelige
- Problematferd er uvirksom i miljøer der
 - Hensiktsmessige alternativer til negativ atferd er tilgjengelig
 - Hensiktsmessig alternativ atferd er lært
- Problematferd er ineffektive i miljøer der
 - Problematferd ikke gis positiv oppmerksomhet/ lønner seg
 - Ønsket og forventet atferd ER oppmuntret og anerkjent

atferdssenteret

Funksjonell atferdsvurdering - Stegvis

- Operasjonaliser definert problematferd (konkretiser)
- Identifiser **rutiner/situasjoner** der det er **minst og mest** sannsynlig at problematferd viser seg
- Definer forutgående hendelser (triggere; hendelser i situasjonen/settingen) som predikerer når problematferden er mest vanlig
- Definer **EN** konsekvens som mest sannsynlig bidrar til å opprettholde problematferden i den aktuelle rutine/situasjon
- Oppsummer resultatet av den stegvise vurderingen

atferdssenteret

Mange veier til FAV

Vanlig enkel FAV

- Intervju personer som kjenner eleven best
- Lag en oppsummering av den stegvise vurderingen (ABC-sekvenser)

Bakenforliggende hendelser → Forutgående hendelse (trigger) → Problettf → Konsekvens (opprettholder)
- Bruk direkte observasjon for å bekrefte oppsummeringen

Iverksett tiltak umiddelbart og suppler kartlegging i "dybde" eller "bredde" om nødvendig

atferdssenteret

Hva med makt, kontroll, valg, hevn?

Store sosiale begreper som ikke er til konkret hjelp i utforming av spesifikk atferdsstøtte. Fokuser på "hva eleven oppnår" eller "hva eleven unngår". Funksjonell atferdsvurdering er spesifikt og presist formulert.

atferdssenteret

Bruk FAV til å utforme effektiv støtte:

- Bruk FAV til å fokusere og "innsnevre" utfordrende atferd
 - Atferd i en rutine/situasjon opprettholdt av funksjon: Hva ser ut til å være atferdens funksjon?
- Teamet lager en plan som er tydelig, formålstjenlig, spesifikk og praktisk
- Still de rette spørsmålene, ikke kom med alle løsningene
 - Gjør vi hva vi skal gjøre?
 - Hvordan vet vi det?
 - Hvordan kan jeg sørge for at det blir gjort dersom vi ikke gjør det?

atferdssenteret

Bruk FAV til å utforme effektiv støtte:
Enkel ASP

- Hvordan kan vi forebygge problemsituasjoner?
- Hva skulle vi lære bort som en alternativ atferd?
- Hvordan øke positiv oppmerksomhet for ønsket atferd?
- Hvordan redusere positiv oppmerksomhet for uønsket atferd?
- Er det behov for negative konsekvenser for problematferd?
- Er det behov for trygge rutiner?
- Hvilke data er det behov for å innhente?
 - Følger vi planen?
- Fungerer planen?

atferdssenteret Statped

Positiv atferdsendring fremmes gjennom å:

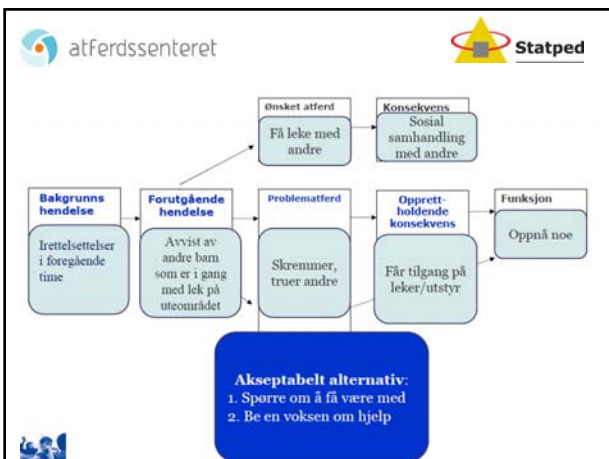
- forandre rutiner
- forandre forhold i miljøet som opprettholder uønsket atferd
- endre relasjonen voksne-barn og
- øke barnets repertoar av sosiale ferdigheter

14.09.2010 Side 31

atferdssenteret Statped

Overfør oppsummeringen til modellen for "alternativ atferdssti"

- Bruk informasjonen fra intervju og observasjon til å oppsummere:
 - Problematferd
 - Forutgående hendelser (triggere)
 - Opprettholdende konsekvenser
 - Bakenforliggende hendelser/ Situasjon

atferdssenteret Statped

Noen måter å gjøre problematferd unødvendig/uvirksom på:

- Redusere barnets nødvendighet av å vise problematferden
- Lære barnet alternativ akseptabel atferd som kan ha samme funksjon som den negative atferden for barnet
- Ikke tillate barnet å oppnå hva det vil gjennom negativ atferd

atferdssenteret Statped

Atferdens funksjon og opprettholdende konsekvenser

Atferdens funksjon:	Vedvarende konsekvenser:
<p>Å få oppmerksomhet:</p> <ul style="list-style-type: none"> *Sosialt fra voksne (foreldre, lærer) *Sosialt fra jevnaldrende 	<p>Oppmerksomhet for negativ atferd vil forsterke sannsynligheten for at atferden vil gjenta seg i fremtiden</p>
<p>For å få noe:</p> <ul style="list-style-type: none"> *Tilgang på noe, *en spesiell ting, *aktivitet eller *være med på en hendelse 	<p>Å gi etter for barnets ønske, vil forsterke sannsynligheten for at atferden vil gjenta seg i fremtiden</p>
<p>For å unngå noe:</p> <ul style="list-style-type: none"> *Krevende oppgaver *Sosial omgang med en voksen *Sosial omgang med en jevnaldrende *Oppmerksomhet *En aktivitet eller hendelse 	<p>Å frita eleven for aktiviteten som han eller hun ikke vil være med på/ delta i, vil forsterke sannsynligheten for at atferden vil gjenta seg i fremtiden</p>

14.09.2010 Side 35

atferdssenteret Statped

OPPSUMMERING

Oppsummert forklaring av identifisert problematferd som vil bli brukt til å lage en atferdstøttende plan

Forutgående situasjoner/hendelser	Problematferd(er)	Opprettholdende konsekvens(er)
Lang kø i kantina, lenge å vente	-Sniker i køen -Krangler med medelever -Dytter/sloss	-Oppmerksomhet fra elever -Medelever "pir seg" og han kommer først i køen -Oppmerksomhet fra voksne (?) (Noen ganger)

Hvor sikker er du på at den oppsummerte forklaringen av atferden stemmer?

Ikke veldig sikker	1	2	3	X	5	Veldig sikker
--------------------	---	---	---	---	---	---------------

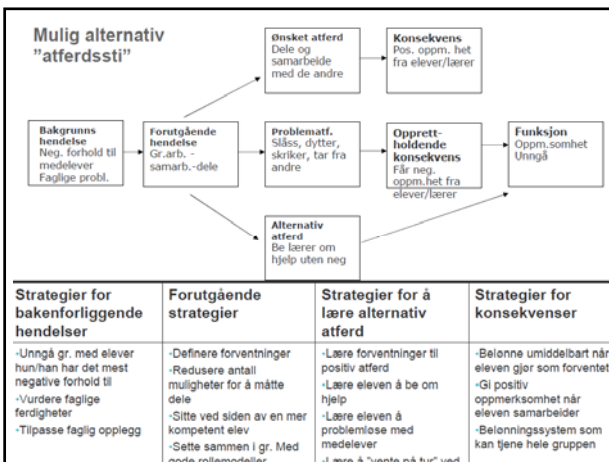
Hvilke nåværende tiltak/ strategier brukes for å forsøke å redusere eller stoppe problematferden?

Strategier for å forebygge problematferd	Konsekvenser for problematferd
<ul style="list-style-type: none"> ___ Timeplanforandring ___ Forandring av plass ___ Forandring av plass 	<ul style="list-style-type: none"> ___ Irettesettelse ___ Utvisning av klasserommet X Sendt til rektor (Hvis han ikke rommer) ___ Igjensitting

atferdscenteret Statped

Fra FAV til ASP

- 1. Oppsummer FAV
- 2. Definer målet med ASP prosessen:
 - Gjør problematferden irrelevant
 - Gjør problematferden uvirksom
 - Gjør problematferden ineffektiv
 - Gjør dette i forhold til den aktuelle kontekst
- 3. Led diskusjonen til å identifisere muligheter (problemløsning)
 - Still spørsmål, ikke gi de "rette" løsningene
 - Omskriv, utdyp, samordne
 - Bring alltid diskusjonen tilbake til den logiske oppsummeringen av FAV
 - Finn frem flere mulige ideer/alternative løsninger

atferdscenteret Statped

Fra FAV til ASP

- 4. Gitt mulige alternative ideer/elementer i ASP, sørg for at diskusjonen leder til realistisk gjennomføring i den aktuelle konteksten.
 - Hvilke elementer er mulige, akseptable, bærekraftige?
 - Hva er den minste endring som vil gi størst effekt?

Kontekstuell tilpasning:
I hvor stor grad vil de som skal implementere planen synes at den er

- Forenlig med deres personlige verdier
- Forenlig med profesjonelle ferdigheter
- Forenlig med tilgjengelige ressurser
- Forenlig med tilgjengelig administrativ støtte

atferdssenteret

Fra FAV til ASP

- 5. Overfør ideene i ASP elementene til en formell plan som skal iverksettes
 - Hvem vil gjøre hva, når, og hvordan vil vi vite hvordan den fungerer?

atferdssenteret

Atferdens funksjon og mulige strategier

Atferdens funksjon	Mulige intervensjoner
For å slippe eller unngå krevende oppgaver, personer, ulystbetonte aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Forsterke tegn til positiv atferd (f.eks. at hun eller han fulgte beskjed) ved bruk av ros og belønning • Lære eleven hvordan be om hjelp • Lære eleven akseptable alternativer for å slippe • Rose og belønne eleven når det er fravær av problematferd (grip de gyldne mulighetstert) • Fjerne el. redusere krav for så gradvis å øke dem igjen
Å få oppmerksomhet fra voksne eller andre elever	<ul style="list-style-type: none"> • Gi økt oppmerksomhet ved ønsket atferd • Ignorere negativ atferd • Lære eleven akseptable alternativer for å få oppmerksomhet
For å få tilgang til goder, ting, aktiviteter eller være med på en hendelse	<ul style="list-style-type: none"> • Forhindre tilgang til aktivitet eller materiell • Lære eleven akseptable alternativer til å få tilgang (f.eks. spørre ordentlig) • Unngå å gi tilgang til materiell el. aktivitet som følge av problematferd
Selvstimulering	<ul style="list-style-type: none"> • Avbryte eller avlede eleven • Rose og belønne når atferden ikke oppstår • Øke tilgang til alternativ og positiv stimulering

14.09.2010 Side 41

atferdssenteret

Intervensjonsstrategier

Oppgaver	Ansvarlig person	Til når	Dato for gj-gang	Evalueringsbeslutning <ul style="list-style-type: none"> • Tilsyn/oppfølging • Endre • Avslutt

14.09.2010 Side 42

				
Oppgaver:	Ansvarlig:	Når:	Dato for gj. gang:	Evalueringsbeslutning • Tilsyn/oppfølging • Endre • Avshutt
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ferdighetstrening</i> <ul style="list-style-type: none"> - gruppe - individuelt • <i>"Sjekk-inn/sjekk-ut"</i> • <i>Veiledning/trening lærer:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Gode beskjeder - Oppmuntring-belønning - Positiv involvering - Oppfølging -tilsyn - Grensesettingsteknikker <ul style="list-style-type: none"> - Ignorering - Tap av gode - Time-out 				

			
Evalueringsplan			
Målsetting for atferden (Bruk spesifikk, observerbar, målbare beskrivelse av målsettingen)			
Hva er målsettingen på kort sikt? _____ Forventet dato _____			
Hva er målsettingen på lang sikt? _____ Forventet dato _____			
Evalueringsprosedyre			
Data som skal samles	Prosedyrer for datainnsamling	Ansvarlig person	Tidslinje
Planlagt dato for gjennomgang: _____ Vi er enig i betingelsene i denne planen:			
Elev _____ dato _____	Elev _____ dato _____	Lærer _____ dato _____	Lærer _____ dato _____
Teammedlem _____ dato _____	Teammedlem _____ dato _____	Teammedlem _____ dato _____	Teammedlem _____ dato _____
14.09.2010		Side 44	
